

שער ה: סעודות

קעה

הטעם: משום חשש שמלח סדומית המסוכן לעינים מעורב במלח שהשתמשו בסעודה (חולין קה: ט').

כג. המזמן נוטל ראשון

נוהגים שהאומר את ברכת הזימון נוטל ראשון מים אחרונים (א"ח סי' קפ"א סעי' ו').^כ

הטעם: כדי שבעוד ששאר המסובין יטלו ידיהם יעיין המזמן בברכת המזון (ראב"ד בהשגות על הרמב"ם ברכות פ"ז הי"ב, ב"י סי' קפא בשם הרשב"א).

ועוד, כיון שמכבדים אותו בברכה מכבדים אותו גם בנטילה ראשון (לבוש סי' קפא ס"ק ו').^{כא}

קידושא רבא

כד. קידושא רבא

הקידוש על הכוס שמקדשים בשבת ביום נקרא קידושא רבא (רמב"ם שבת פכ"ט ה"י, א"ח סי' רפט סעי' א).

הטעם: בקידוש של ליל שבת מברכים בנוסף לברכת הגפן ברכת הקידוש: מקדש השבת, אבל בקידוש היום מברכים רק ברכת הגפן, שנקראת בגמרא (פסחים קו.) קידושא רבא, משום שכל ה"קידושים" פותחים בה"א (רש"י ורשב"ם שם).

יט שמלח סדומית יש שמסמא את העינים. אמר אביי ומשתכח בי קורטא בכורא (חולין סם) – אינה מצויה אלא קורט בכור (רש"י), וכתבו התוס' (שם ד"ה מים) ואנו לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים אחרונים, והמחבר מסיים את הסימן "יש שאין נוהגים ליטול מים אחרונים", וראה מ"ב סי' קפא ס"ק כ"ב.

כ לדעת המחבר מנהג זה רק כאשר חמשה מסובין בסעודה (ראה ברכות מו:) ויש נוהגים כך בכל מספר מסובין (רמב"ם ברכות פ"ז הי"ב, שו"ת פעולת צדיק ח"ג ס" עא).

כא לטעם זה ק"ק שכן בברייתא שנו אין מכבדין בידיים מזוהמות (ברכות מז.) ופירש"י: בנטילת מים אחרונים.

א כגון ברכת ארוסין "מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין" וברכת המילה "אשר קידש ידך מבטן".

ועוד, משום שהחיוב בקידוש ביום הוא רק מדרבנן, בנגוד לקידוש בלילה שהוא מדאורייתא, לכן נקרא קידוש היום "רבא" לשון סגי נהור^ב (רבינו נסים על הר"ף פסחים שם).

ועוד, משום שיש יתרון בקידוש היום על פני קידוש הלילה, שביום אפשר לקדש גם על משקה שאינו יין כגון שכר^ג (ט"ה סי' שסה בשם רש"ל).

כה. על י"ש

"רבים מהחסידים מהדרים לקדש ביום שבת על י"ש (יין שרף), במקום על יין" (ילק"מ עמ' 139)^ד.

הטעם: משום שסוברים כדעת אלה שקידוש ביום אינו אלא משום היכרא, לפיכך מקדשים על י"ש שחביב עליהם יותר מיין^ה, וסמך לכך שבקידוש ביום אומרים "וינח ביום השביעי" (שמות כ' י) וממה נח ושבת? מן הדיבור שנאמר "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים ל"ג ו'), לכן סומכים ל"וינח" ברכה "שהכל נהיה בדברו" (מנהג י"ת סי' רפט סע' ה בשם ס' הדרת קודש), ועוד יש טעם על דרך הקבלה לקידוש על י"ש (שם בשם ס' שארית ישראל)^ו.

כו. בישיבה

יש נוהגים לקדש ביום בישיבה "וכן נהגו רבנן קדישי בעיה"ק ירושלים" (ברכ"י סי' רפט סע' ב)^ז.

ב "כדקריןן לסומא סגי נהור" (=רב האור).

ג או"ח סי' רעב סע' ט.

ד ראה ב"ח סי' רעב, מחצה"ש שם סק"ט, באה"ט סק"ז, ושו"ת מהרש"ם ח"א סי' קעה.

ה ראה שו"ת נחלת שבעה סי' רצה, ושו"ת הלכות קטנות ח"א סי' י.

ו וראה שו"ת יביע אומר ח"ג סי' יט.

ז הב"ד שע"ת סו"ס רפט.

שער ה: סעודות

קעז

הטעם: על דרך הקבלה כפי שמובא בספר הכוונות למהר"ש ויטאל (שם).

כז. ושמרו

נוהגים לומר בקידוש היום לפני ברכת הגפן "ושמרו בני ישראל את השבת וכו'" מפרשת כי תשא (שמות ל"א טז – יז) ואח"כ "זכור את יום השבת לקדשו וכו'" מפרשת יתרו (שם כ' ז – ז) (כלבו סי' לט, סדור עבו"י, ב"י ועוד).

הטעם שמקדימים הפסוקים מפרשת כי תשא לפסוקים מיתרו: כדי להסמיך את סוף הפסוק "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו" לברכת הגפן, שהיא עיקר הקידוש (מקור התפילות דף נז).

ועוד, משום שהחיוב לקידוש ביום ובלילה נלמד במסכת פסחים (קו.) מ"זכור את יום השבת לקדשו" ולכן מסמיכים אותו לברכת הקידוש (שם).

כח. על כן ברך

יש נוהגים שאומרים בקדוש של שחרית בשבת לפני ברכת הגפן: על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו (שמות כ' יא), למרות שזה רק חלק מפסוק^ח (לקוטי מהרי"ח ח"ב דף ע).

הטעם: ע"ש מנהג קדמונים המובא בכלבו (סי' לט), שהיו אומרים בקדוש של שחרית בשבת: ברוך מקדש השבת, ללא שם ומלכות^ט, לכן נהגו לומר: על כן ברך וכו' שהוא מעין ברכת הקדמונים (לקוטי מהרי"ח שם).

ח יש מקפידים לא לומר חצאי פסוקים משום שאמרו (מגילה כב.) כל פסוקא דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה, ולכן מתחילים בקדוש מ"זכור את יום השבת" (שמות כ' ז), שהוא תחילת פסוק וענין (משמרת שלום סי' כח סע' ז).

ט ראה ספר המנהיג הל' שבת סי' מד דף כד המסתייג ממנהג זה. החתם סופר היה נוהג לומר בקדושה רבא רק את ברכת הגפן ללא שום פסוק לפנייה (מנהגי חתם סופר סי' ה סע' ל עמ' לג).